

ВИСНОВОК
ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Степанюк Олени Вікторівни

«Організаційно-методичні засади волонтерської діяльності
в адаптивному спорті» на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

У відповідності до пп. 25–26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами), на кафедрі професійного, неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України 19 березня 2025 року Степанюк Оленою Вікторівною було проведено публічну презентацію наукових результатів дисертації на тему: «Організаційно-методичні засади волонтерської діяльності в адаптивному спорті» та їх обговорення (науковий керівник – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор Когут І.О).

За результатами проведення публічної презентації та обговорення дисертації на засіданні кафедри професійного, неолімпійського та адаптивного спорту прийнято рішення надати здобувачу Степанюк Олені Вікторівні позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

Актуальність теми дисертації. Волонтерська діяльність у спорті є невід'ємною складовою міжнародного спортивного руху, що з кожним роком набуває дедалі більшої популярності в різних країнах світу. У найбільш розвинених державах світу волонтерство визнано важливим елементом суспільного життя та потужним чинником його соціального і економічного розвитку. Волонтерська діяльність сприяє вихованню молоді як соціально активних, відповідальних і професійно підготовлених громадян, сприяючи формуванню компетенцій, необхідних для майбутньої кар'єри, що підкреслює її значущість для сталого розвитку суспільства.

На сучасному етапі залишаються невирішеними питання організаційно-методичних засад розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті, що зумовлює необхідність проведення ґрунтовних досліджень у цьому напрямі. Вирішення зазначених питань є важливим для забезпечення ефективної організації волонтерської роботи, підвищення її впливу на розвиток адаптивного спорту та інтеграцію осіб з інвалідністю в суспільство.

Представлена до розгляду дисертаційна робота Степанюк Олени Вікторівни спрямована на теоретичне та практичне вирішення викладених вище проблем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі професійного, неолімпійського та адаптивного спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 рр. за темою 1.4 «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294). Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці та обґрунтуванні програми підготовки волонтерів для адаптивного спорту «Пізнай світ волонтерства в адаптивному спорті» та технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю.

Наукова новизна одержаних наукових результатів полягає в тому, що:

- уперше обґрунтовано та розроблено технологію підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю, що враховує сучасні тенденції волонтерської діяльності в спорті, включає передумови створення, мету, завдання та очікувані результати. Передбачена її реалізація у три етапи: підготовчий, реалізаційний та контрольний. В технології визначено організаційні та методичні умови її розробки і впровадження. Запропоновано різноманітні форми реалізації, серед яких в освітньому процесі: інтеграція як окремої навчальної дисципліни, включення модулем у вже наявні дисципліни, факультативні заняття, сертифікатні програми; у межах неформальної освіти: курси, тренінги, вебінари, семінари тощо. Окрім цього, визначено критерії для оцінки ефективності впровадження технології, що дозволяють здійснювати систематичний моніторинг її результативності, та визначено показники соціально-гуманістичного ефекту. Розроблена технологія сприятиме системній підготовці волонтерів, підвищенню їхньої кваліфікації та ефективній організації їхньої діяльності, забезпечуючи сталість розвитку адаптивного спорту;
- уперше розроблено програму факультативного курсу «Пізнай світ волонтерства в адаптивному спорті», метою якої є формування у слухачів цілісного розуміння ролі та значення волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Програма сприятиме соціальній інтеграції осіб з інвалідністю, розвитку гуманістично орієнтованого суспільства, а також забезпечить підвищення кількості кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати зі спортсменами різних нозологій;
- уперше розроблено навчальну програму факультативного курсу «Пізнай світ волонтерства в русі Спеціальних Олімпіад», що спрямована на формування у слухачів ґрунтовного розуміння значущості волонтерської діяльності в межах руху Спеціальних Олімпіад. Основною метою впровадження цієї програми є сприяння соціальній інтеграції осіб з відхиленнями розумового розвитку, формування гуманістично орієнтованого суспільства, а також підготовка кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати зі спортсменами з інвалідністю;
- уперше розроблено робочу програму навчальної дисципліни «Волонтерство в адаптивному спорті», яка була інтегрована в освітній процес

НУФВСУ та спрямована на формування професійних компетентностей майбутніх фахівців у сфері фізичної культури та спорту, зокрема у напрямі адаптивного спорту та волонтерської діяльності;

– дістали подальшого розвитку дані науковців щодо організаційних засад реалізації волонтерської діяльності в адаптивному спорті, а саме: визначені чинники мотивації, рекрутингу, навчання та супроводу волонтерів для адаптивного спорту. Зокрема: чинники мотивації (акцентовано на індивідуальних потребах волонтерів, таких як самореалізація, можливість набуття і вдосконалення професійних навичок, отримання нового досвіду, можливість зробити внесок у розвиток суспільства тощо); рекрутинг (удосконалено підходи до залучення волонтерів через інноваційні методи комунікації, цифрові платформи та соціальні мережі); навчання (запропоновано нову комплексну методологію підготовки, що передбачає засвоєння теоретичних знань із можливістю практичного досвіду, зокрема отримання досвіду з організації заходів, способів та методів комунікації з різними суб'єктами волонтерської діяльності, відпрацювання методик надання першої допомоги тощо); супровід волонтерів (розроблено рекомендації щодо створення сприятливих умов для їхньої діяльності, моніторингу результативності та забезпечення професійної підтримки протягом усього періоду залучення);

– дістали подальшого розвитку дані щодо важливості налагодження ефективної комунікації між суб'єктами волонтерської діяльності, зокрема: волонтерами, спортсменами з інвалідністю, їхніми батьками, тренерами, організаторами спортивних заходів, спортсменами-ветеранами війни, що сприятиме підвищенню професіоналізму волонтерів і, в результаті, матиме позитивний вплив на розвиток адаптивного спорту, соціальну інтеграцію людей з інвалідністю та гуманізацію суспільства;

– доповнено дані щодо питань організації, підготовки та залучення учнівської та студентської молоді до волонтерської діяльності, а саме: визначено вимоги до волонтерів, систематизовано чинники, що спонукають до занять волонтерством;

– розширено уявлення щодо сучасних тенденцій розвитку волонтерства у спорті та напрямів їх діяльності, зокрема, акцентовано увагу на такі новітні дефініції як: корпоративне, епізодичне, електронне, сімейне волонтерство та волонтерський туризм;

– доповнено та осучаснено наукові дані щодо соціально-гуманістичного значення волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Зокрема, підтверджено значення та роль волонтерської діяльності як ефективного інструменту соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, що, своєю чергою, сприяє формуванню інклюзивного суспільства. Акцентовано на гуманістичних аспектах, підкреслено, що волонтерська діяльність у адаптивному спорті сприяє розвитку емпатії, толерантності та соціальної відповідальності серед волонтерів і суспільства в цілому.

Практичне значення роботи полягає у впровадженні матеріалів розробленої програми «Пізнай світ волонтерства в русі Спеціальних Олімпіад» у підготовці фахівців ГО Спеціальна Олімпіада України під час організації курсів підвищення кваліфікації для тренерів, педагогів та здобувачів різних типів закладів освіти, реабілітологів, функціонерів, менеджерів й інших спеціалістів спортивних державних і громадських організацій, зацікавлених осіб (акт впровадження від 4 вересня 2024 р.;). Для вдосконалення освітнього процесу здобувачів освіти Національного університету фізичного виховання та спорту України підготовлена нова вибіркова навчальна дисципліна «Пізнай світ волонтерства в адаптивному спорті» (акт впровадження від 14 жовтня 2024 р.;).

Розроблено та впроваджено методичні рекомендації ефективного проведення тренувань з людьми із відхиленнями розумового розвитку в практичну діяльність тренерів ГО «Спортивного клубу Гіперіон» (акт впровадження від 21 листопада 2023 р.;); ГО «Спортивний клуб Гранд-Еліт» (акт впровадження від 21 листопада 2023 р.;), а також освітній процес підготовки студентів Національного університету фізичного виховання та спорту України, зокрема в навчальний курс дисципліни «Адаптивний спорт» (акт впровадження від 15 листопада 2023 р.;). Розроблено та впроваджено онлайн курс підготовки тренерів ГО Спеціальної Олімпіади України (акт впровадження від 13 листопада 2023 р.;). Підготовлено організаційно-методичні умови впровадження інклюзивного підходу у навчально-тренувальний процес спортсменів за програмою Спеціальних Олімпіад «Об'єднаний спорт» (акт впровадження від 30 листопада 2022 р.;). Матеріали дослідження використані для удосконалення освітнього процесу в Національному університеті фізичного виховання та спорту України, а саме: доповнення системи знань з дисципліни «Адаптивний спорт» щодо питань волонтерської діяльності (акт впровадження від 1 грудня 2022 р.;).

Теоретичне значення отриманих результатів. Отримані в процесі дослідження результати дозволяють систематизувати масив наукової і науково-методичної інформації, розширити існуючі уявлення щодо організаційно-методичних та соціально-гуманістичних засад розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті, навчально-методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту та технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю.

Представлені в дисертаційній роботі системний та комплексний підходи до поставленої проблеми можуть стати методичною основою для подальшої розробки проблематики із деталізацією теоретичних положень і результатів досліджень для впровадження в освітній процес та роботу громадських, державних організацій з адаптивного спорту тощо.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені в дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті і завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання

поставлених у роботі завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних валідних методів дослідження.

Отримані результати дослідження базуються на інформативних методах та фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків. Ступінь вірогідності отриманих кількісних даних забезпечений значним обсягом дослідження, тривалістю дослідження, кількістю респондентів, отриманими цифровими даними, використанням у роботі сучасних методів дослідження та застосуванням адекватних методів математичного опрацювання матеріалів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні наукові положення дисертації опубліковано в наукових журналах та представлено в тезах на науково-практичних конференціях різного рівня. В опублікованих наукових працях зі співавторами та без дисертант самостійно виконав експериментальну частину дослідження та проаналізував отримані результати.

Наукові результати дисертації висвітлені в 13 наукових працях: серед яких 6 статей надруковані у наукових фахових виданнях України; 4 публікації апробаційного характеру; 3 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати наукових пошуків і практичних доробків дисертаційної роботи оприлюднено на різноманітних конференціях, зокрема:

- національного рівня (II Всеукраїнській науковій конференції «Сучасні погляди молоді на фізичну культуру, спорт та здоров'я людини», присвяченій Дню науки в Україні (Харків, 17 травня 2024 р.); II Загальноуніверситетській науковій конференції аспірантів і докторантів «Дисертаційне дослідження: від ідеї до реалізації» (Київ, 19-20 червня 2024 р.);
- міжнародного рівня (XIV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 19 травня 2021 р.); XV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (16 вересня 2022 р.); XVI Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 30 листопада 2023 р.); XVII Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (Київ, 30 травня 2024 р.); VIII Міжнародній конференції «Сталий розвиток і спадщина у спорті: проблеми і перспективи» (Київ, 20-21 листопада 2024 р.).

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Мету та завдання дослідження було сформульовано із науковим керівником. Автором самостійно здійснено аналіз літературних джерел, узагальнення науково-методичної літератури, інформації світової мережі Internet, аналіз документальних матеріалів щодо міжнародного та національного досвіду реалізації волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Також здобувачка представила організаційно-методичні та соціально-гуманістичні засади розвитку волонтерської діяльності. Розробила основні складові навчально-методичного забезпечення з підготовки волонтерів для

адаптивного спорту. Обґрунтувала технологію підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю. Усі розділи власних досліджень, висновки та аналіз отриманих результатів дисертації оформлені автором самостійно. Здобувачем сформульовано висновки, які повністю відповідають поставленим завданням. Дисертантом підготовлено матеріали для наукових публікацій та для впровадження наукових розробок у практику.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію викладено грамотною українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам МОН України. Побудова – логічна. Адекватно використано наукові терміни. Цифровий матеріал структуровано в таблицях та рисунках, що полегшує сприйняття змісту матеріалу, представленого в розділах.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту. Дисертаційна робота Степанюк Олени Вікторівни «Організаційно-методичні засади волонтерської діяльності в адаптивному спорті» є завершеним науковим дослідженням і за змістом повністю відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Рекомендація дисертації до захисту. Розгляд дисертації Степанюк Олени Вікторівни на тему: «Організаційно-методичні засади волонтерської діяльності в адаптивному спорті» та наукових публікацій за темою дисертації, визначення особистого внеску у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях, опублікованих зі співавторами, а також за результатами публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення, свідчить, що робота є актуальною, виконана здобувачем ступеня доктора філософії особисто, являє собою повністю завершену наукову працю, під час підготовки якої застосовувалися сучасні методи досліджень, має наукову новизну, практичне значення, містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, розв'язання актуального наукового завдання щодо організаційно-методичних та соціально-гуманістичних засад реалізації волонтерської діяльності в адаптивному спорті, навчально-методичного забезпечення з підготовки волонтерів для адаптивного спорту та технології підготовки волонтерів для роботи зі спортсменами з інвалідністю, адекватна поставленій меті та містить висновки, які відповідають завданням. Було проведено метрологічну експертизу дисертаційного дослідження. У роботі відсутні порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота повністю відповідає вимогам, передбаченим пп. 6–7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та рекомендується до захисту з метою присудження здобувачу Степанюк Олені Вікторівні ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Комісія рекомендує ректору НУФВСУ утворити спеціалізовану вчену раду для розгляду та проведення разового захисту дисертації Степанюк Олени Вікторівни з метою присудження їй ступеня доктора філософії у такому складі:

голова спеціалізованої вченої ради: Борисова Ольга Володимирівна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Гончаренко Євген Володимирович, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, декан тренерського факультету Національного університету фізичного виховання і спорту України;

рецензент: Маринич Вікторія Леонідівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач відділу докторантури, аспірантури Національного університету фізичного виховання і спорту України;

опонент: Передерій Аліна Володимирівна, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, професор кафедри теорії спорту та фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського;

опонент: Петренко Ірина Вікторівна, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри менеджменту фізичної культури Харківської державної академії фізичної культури.

Висновок підготувала комісія у складі:

д.фіз.вих., професор

к.фіз.вих., доцент

к.фіз.вих., доцент

Ольга БОРИСОВА

Євген ГОНЧАРЕНКО

Вікторія МАРИНИЧ

Голова засідання,

к.фіз.вих., доцент

Тетяна КРОПИВНИЦЬКА

Підписи Борисової О., Гончаренка Є., Маринич В., Кропивницької Т. засвідчую

